

Latviešu valodas eksāmena programmas un darba parauga projekts

2011./2012. mācību gadā latviešu valodas centralizēto eksāmenu kārtos izglītojamie, kuri apguvuši jauno mācību priekšmeta standartu (02.09.2008. MK noteikumi Nr. 715 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem"). Ministru kabineta noteikumos noteikts, ka visiem izglītojamiem, kuri iegūst vispārējo vidējo izglītību, jākārt latviešu valodas centralizētais eksāmens. Latviešu valodas eksāmena programma un saturs būs vienāds gan izglītojamajiem, kuri apgūst latviešu mācībvalodas programmu, kā arī izglītojamajiem, kuri apgūst mazākumtautības izglītības programmā.

VISC ir sagatavojis latviešu valodas eksāmena programmas un darba parauga projektu.

Lai izstrādātu šos projektus, 2009. gadā pavasarī notika skolotāju anketēšana par eksāmenā iekļaujamajiem uzdevumiem. Ar aptaujas rezultātiem tika iepazīstināti latviešu valodas un literatūras skolotāju metodisko apvienību vadītāji. 2009./2010. mācību gadā VISC organizētā darba grupa izstrādāja eksāmena programmas un eksāmena parauga projektus, kurus konceptuāli atbalstīja latviešu valodas un literatūras skolotāju asociācijas vadītāji, augstskolu docētāji, Latviešu valodas aģentūras pārstāvji. Mācību gada noslēgumā eksāmena paraugu aprobēja Latvijas skolās gan latviešu mācību valodas, gan mazākumtautību izglītības programmās, gan vidusskolās, gan profesionālajās skolās.

Baltijas Sociālo Zinātņu institūts 2009.gada decembrī veica pētījumu „Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīze un sagatavotības pāreja uz vienotu latviešu valodas eksāmenu 2012. gadā izpēte”. Ar pētījuma rezultātiem var iepazīties IZM mājaslapā http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Registri_statistika/IZM-petijums-pareja-uz-vienotu-latv-val-eksamenu.pdf. Viens no pētījuma secinājumiem ir: “Lielākā daļa no aptaujātajiem skolu direktoriem un latviešu valodas skolotājiem mazākumtautību skolās arī norāda, ka nekādu īpašu problēmu saistībā ar vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā viņi neparedz, jo pāreja tiek īstenota pakāpeniski, un mazākumtautību skolēni ir labi sagatavoti.”

Latviešu valodas centralizētā eksāmena paraugs

Latviešu valodas eksāmenā skolēnu sasniegumus vērtē atbilstoši mācību priekšmeta vidējās izglītības standarta prasībām divās jomās – satura un kognitīvajā.

Satura jomu veido latviešu valodas standartā iekļautās pamatprasības mācību priekšmeta apguvei.

Kognitīvo jomu veido šādas tēmas (iekavās dots to daļa procentos no visa darba):

- iegaumēšana un izpratne (25 %);
- zināšanu un prasmju lietošana (43 %);
- analīze un produktīvā darbība (32 %).

Darba grupa atbilstoši latviešu valodas standarta prasībām noteica pamatprasību īpatsvaru eksāmena darbā (1. tabula).

1. tabula. Prasmju īpatsvars latviešu valodas eksāmenā.

Prasme (standarta pamatprasības)	Iegaumēšanas un izpratnes līmenis	Zināšanu un prasmju lietošanas līmenis	Analīzes un produktīvās darbības līmenis	%
Izprot un iesaistās saziņas situācijās		*	*	17
Lieto valodas līdzekļus	*	*	*	17
Iegūst valodniecisku informāciju		*		3
Ievēro valodas kultūras normas		*	*	22
Vērtē valodas funkcionālos stilus			*	3
Veidot pārspriedumu			*	7
Analizē tekstus (lit. normas, žanrs)		*		10
Izprot valodas sistēmu (fonētika)	*			2
Izprot valodas sistēmu (morfoloģija)	*			8
Izprot valodas sistēmu (sintakse)	*	*		11
% no darba	25%	43%	32%	100%

Darba grupa piedāvā trīsdaļīgu eksāmenu.

1. daļā (zināšanas un pamatprasmes) tikai ar objektīvi vērtējamiem uzdevumiem pārbauda izglītojamo zināšanas un pamatprasmes par latviešu valodas sistēmu un valodas līdzekļiem.

2. daļā (teksta analīze) ar objektīvi un daļēji objektīvi vērtējamiem uzdevumiem pārbauda izglītojamo prasmi analizēt tekstu.

3. daļā (tekstveide) pārbauda izglītojamo tekstveides prasmi.

2.-4. tabulā parādīts visās trīs eksāmena daļās pārbaudāmās standarta pamatprasību sadalījums pa eksāmena daļām un to īpatsvars.

2. tabula. 1. daļā ietvertās standarta pamatprasības.

Standarta pamatprasība	Īpatsvars
5.2. Lieto saziņas situācijai atbilstošus valodas līdzekļus	11%
5.13. Izprot latviešu valodas sistēmu (fonētika)	2%
5.13. Izprot latviešu valodas sistēmu (morfoloģija)	8%
5.13. Izprot latviešu valodas sistēmu (sintakse)	11%

3. tabula. 2. daļā ietvertās standarta pamatprasības.

Standarta pamatprasība	Īpatsvars
5.1. Izprot saziņas situāciju, prot tajā iesaistīties, pamatot savu viedokli, izmantojot dažādus argumentācijas paņēmienus	6%
5.2. Lieto saziņas situācijai atbilstošus valodas līdzekļus	3 %
5.5. Prot iegūt valodniecisku vai kulturoloģisku informāciju no dažādiem informācijas avotiem	3%
5.6. Ievēro individuālā un publiskā saziņā valodas kultūras normas	7%
5.10. Lieto un vērtē valodas funkcionālos stilus	3%
5.12. Analizē un vērtē tekstu no literārās valodas normu stila un žanra prasību viedokļa;	10%

4. tabula. 3. daļā ietvertās standarta pamatprasības.

Standarta pamatprasība	Īpatsvars
5.1. Izprot saziņas situāciju, prot tajā iesaistīties, pamatot savu viedokli, izmantojot dažādus argumentācijas paņēmienus	11%
5.2. Lieto saziņas situācijai atbilstošus valodas līdzekļus	3%
5.9. Ievēro valodas kultūras normas paša veidotā mutvārdu un rakstveida tekstā	15%
5.11. Prot rakstīt dažādu žanru tekstus: pārspriedumu, argumentēto eseju, tēzes, referātu, dzīves gaitas aprakstu (CV), darījumu vēstules	7%

Eksāmenā izglītojamo zināšanu un prasmju vērtēšanai izmanto dažādu veidu uzdevumus. Eksāmena 1. daļā izmantoti atbilžu izvēles uzdevumi.

2. daļā izmantoti brīvo atbilžu uzdevumi (īso atbilžu, tukšo vietu aizpildīšanas, izvērsto atbilžu uzdevumi).

3. daļā izmantots viens uzdevums – pārspriedums.

Pielikumā ir
eksāmena programmas projekts,
eksāmena parauga projekts,
eksāmena parauga projekta vērtēšanas kritēriji.

Aicinām skolotājus izdrukāt eksāmena darbu, aprobēt 12klases skolēniem, apkopot un izvērtēt rezultātus. Ierosinājumus par eksāmena programmu, darba saturu un izpildi lūdzam sūtīt Valsts pārbaudījumu sagatavošanas nodaļas speciālistam Kasparam Špūlem (e-pasts: kaspars.spule@visc.gov.lv) līdz 2010. gada 10. martam.